

לימודי מוגבלות: בין תיאוריה ופרקטיקה

חוברת תקצירים

הכנס מתקיים

ביום רביעי ה-28.6.2017, בין השעות 17:00 – 8:30

בבניין גורפינקל, בקריה האקדמית אונו

רחוב נהר הירדן 2, קריית-אונו

התקצירים מופיעים לפי סדר המושבים בכנס

מושב מליאה: 9:30-11:00

תיאוריה ביקורתית בעולמות של מעשה

יו"ר: גבי אדמון-ריק

דוברים: רוני הולר, מיכל בסן, יותם טולוב, סולה שלי

"בנייה מחדש של חיים שבורים וגוף רצוף":

עבודה סוציאלית ושיחים (discourses) של מוגבלות

בעשורים הראשונים להקמתה של מדינת ישראל

דובר: רוני הולר

מטרת המחקר הינה לבחון את שורשיה ההיסטוריים של תפיסת המוגבלות בקרב אנשי מקצוע העבודה הסוציאלית בעשורים הראשונים לקיומה של מדינת ישראל, כפי שאלו השתקפו במאמרו של הביטאון המקצועי סעד (1957-1977). ניתוח שיח של המאמרים מראה לנו כי דיונם המקצועי של העובדים הסוציאליים התבסס על שיחים פרטניים של המוגבלות, כאלו הממקדים את המבט המקצועי בגופם של לקוחות אלו, בטרגדיה הקשורה לנכותם, ובעיקר- באישיותם. עוד עולה מהממצאים כי גם השימוש בשיחים חברתיים, כזה המתמקד במשפחה, במערכות הרווחה ובעמדות חברתיות, היה בעיקרו שימוש מאשים, המחזיר את המבט אל עבר האדם הנכה ואישיותו הבעייתית. בהרצאה המוצעת אדון בגורמים ובנסיבות שהובילו

לשיחים אלו. בנוסף, אבקש להראות כי שיחים אלו-פרטניים וחברתיים כאחד- הפכו את סעד לאתר תרבות בו הובנתה תופעת המוגבלות. מושג מרכזי באמצעותו אדון בתהליך ההבניה הוא זה של האחרה (othering), ובאמצעותו אבקש להראות כיצד טקסטים לשוניים, ובתוכם טקסטים מקצועיים, הם מרחב מרכזי בו האחרה של אנשים עם מוגבלויות יכולה להתרחש.

רוני הולר, מרצה בבית הספר לעבודה סוציאלית ולרווחה חברתית ע"ש ברוואלד, האוניברסיטה העברית בירושלים.
דואר אלקטרוני: roni.holler@mail.huji.ac.il

כישלון לימודי מוגבלויות ביכולת לתת קול אוטונומי

מחוץ לגבולות השיח האקדמי

דוברת: מיכל בסן

כדיסציפלינה התופסת את עצמה כהמשך ישיר של תנועות נכים (דוגמת הUPIAS), וככזו המבטאת שינוי פרדיגמטי בתפיסת המוגבלות (ממוגבלות כפונקציה ביולוגית למוגבלות כפונקציה חברתית), נכשלים לימודי המוגבלויות במבחן החשוב ביותר, והוא בעצם יכולתם לתת קול אוטונומי לדוברים מחוץ לשיח האקדמי - ובפרט, אותם נשים, גברים וילדות שהשיח מעוניין לייצג. מיהם אותם "א.נשים עם יכולות וצרכי תמיכה מגוונים"? איזו

זהות מייחסים להם דוברי הדיסציפלינה, זולת זו של כלים שבורים (כעת משחדלו להיות זמינים לשימושנו, אליבא ד'היידגר')? מי שתפקידם הוא לדברר לנצח את שיח המוגב לויות החברתי, כפונקציה של הצורך שלהם בהתאמות? מה התפקיד שמייעדים להם לימודי המוגבלויות, האם בכלל ישנו כזה, ואם לא, האם יצירתו כרוכה בהתאמה של בעלי המוגבלויות לשיח, או שמא של האקדמיה לבעלי המוגבלויות?

מיכל בסן, מתמודדת, הוגה ועיתונאית, אקטיביסטית בולטת למען זכויות נפגעי נפש בישראל (קמפיין שוברים קשירה, קואליציית המפעלים המוגנים באוניברסיטה העברית ועוד), כותבת קבועה באתר החדשות שיחה מקומית.
דואר אלקטרוני: hatchepsut@gmail.com

תנועת האל-מיסוד ושתיקת האקדמיה בהקשר הישראלי

דובר: יותם טולוב

אחד ההישגים הכי משמעותיים במאבק של אנשים עם מוגבלות בעולם בחמישים שנה האחרונות היה תנועת האל מיסוד שהביאה לסגירת מוסדות ולשילוב של אנשים עם מוגבלות בקהילה. תנועה זו אשר הובלה על ידי אנשים עם מוגבלות נתמכה רבות על ידי אנשי אקדמיה שחקרו וליוו את המאבק לסגירת מוסדות (דוגמת ווילווברוק). על רקע זה בולטת המציאות החסרה בנושא זה בישראל. כך למשל 90% מהאנשים עם מוגבלות שכלית

המתגוררים במסגרות חוץ ביתיות נמצאים במסגרת מוסדיות, שירותי הדיור בקהילה אף הם מתאפיינים בסדר יום ממוסד, המדינה מגדירה הוסטלים כדיור בקהילה גם כשמדובר במגורים של מעל עשרים איש יחדיו ומוסדות חדשים ממשיכים ונבנים על ידי המדינה. בהרצאה אבקש לתאר את המציאות בישראל ולבחון מדוע הביקורת האקדמית על המוגבלות בישראל פוסחת על נושא המיסוד ומהם החסמים בדרך למימוש הזכות לדיור בקהילה בהקשר הישראלי.

יותם טולוב, מנכ"ל ארגון בזכות

דואר אלקטרוני: yotam@bizchut.org.il

ביקורת מוגבלות כמקור של תובנות ועוצמה

בהיבט האישי והקבוצתי

דוברת: סולה שלי

קהילה אוטיסטית היא קבוצה של אנשים במגוון האוטיסטי אשר מקבלים את המאפיינים האוטיסטים כחלק בלתי נפרד מעצמיותם. חברי הקהילה תופסים אוטיזם לא כמחלה או נחיתות אלא כשוני נוירולוגי אשר מצד אחד גורם להיווצרות תרבות ייחודית, היא התרבות האוטיסטית; ומצד שני השוני הוא מקור לחסמים בסביבה הפיסית והחברתית הכללית, אשר מתקשה לקבל ולהכיל שוני זה. עוד מראשיתה של הקהילה האוטיסטית העולמית היא

אימצה את המודל התרבותי למוגבלות, ואת קהילת החירשים ותרבותם כדוגמא להתייחסות. בהמשך, אימצו פעילים בקהילות בעולם ובישראל את הפרדיגמה הביקורתית למוגבלות כבסיס לניתוח ולבניית טיעונים במאבק למען צדק וזכויות לאנשים עם מוגבלויות ולאנשי המגוון האוטיסטי בפרט. סולה תספר על אס"י - פעילי הקהילה האוטיסטית בישראל, ותדגים כיצד באים לידי ביטוי רעיונות מתחום ביקורת המוגבלות הן במפגשים חברתיים של הקהילה האוטיסטית בישראל והן בהתמודדות עם אתגרים מול מחוקקים, אנשי מקצוע, אמצעי התקשורת והציבור הרחב.

סולה שלי, מראשוני הקהילה האוטיסטית בישראל וממקימי אס"י, התארגנות של אנשים מן המגוון האוטיסטי. סולה משתתפת בפורומים שונים לקידום זכויותיהם של אנשים עם מוגבלויות ולבחינה ביקורתית של מוגבלות בכלל ואוטיזם בפרט.

דואר אלקטרוני: solashelly@yahoo.com

מושב מקביל (1 מתוך 3): 11:15-12:45

הגיונות חלופיים:

לימודי מוגבלות והדיכוטומיה אקדמיה-שטח

יו"ר: פנינה שטיינברג

דוברים: חגית גור-זיו, הילה רימון-גרינשפן, בועז אחד-העם, נעמי

ביטמן, עידו גרינגרד

בני משפחה ואקטיביסטים:

פעילים חברתיים למען זכויות אנשים עם מוגבלות פסיכיאטרית

דוברת: חגית גור-זיו

המאבק למען זכויות של אנשים עם מוגבלות פסיכיאטרית מובל בחלקו על ידי קרובי משפחה ואנשים שלקחו על עצמם לפעול בזירה הציבורית למען המתמודדים ובני משפחותיהם (משפחתנים). מה מניע משפחתנים לפעילות ציבורית למען המתמודדים ובני משפחתם, מתי וכיצד הם נכנסו לזירה הציבורית של מאבק לזכויות המתמודדים והמשפחתנים ומה מאפיין את חווית הפעילות שלהם, בתוך הקונטקסט החברתי פוליטי? המחקר מבוסס על 14 ראיונות עם משפחתנים של אנשים עם מוגבלות פסיכיאטרית, מישראל וממדינות באירופה, הפעילים בארגוני משפחות שונים, המרואיינים

מערערים על הסדר החברתי, במסגרתו הם מקוטלגים יחד עם המתמודדים, כך שהסטיגמה החברתית הרווחת מודבקת גם עליהם, ומציגים מגוון סיבות ודרכים שהובילו לאקטיביזם, שאינו תואם את הסכמות המצומצמות המופיעות במחקרים של אנשי מקצוע. המחקר קורא תגר על המבט החיצוני של אנשי מקצוע על המשפחתנים ומנסה להתבונן מבפנים על פעילותם בבחינת "שום דבר עלינו בלעדינו". המחקר מאתגר את נקודת המבט האקדמית ואת הנרטיבים השולטים ביחס לאנשים עם מוגבלות פסיכיאטרית וביחס למשפחותיהם.

חגית גור זיו, מרצה בכירה בסמינר הקיבוצים; הקימה וניהלה בשותפות את התכנית לחינוך לצדק חברתי סביבתי ולחינוך לשלום; כתבה תכניות לימודים בנושאים של חינוך לדמוקרטיה, זכויות אדם, שוויון בין המינים וחינוך לשלום; הכשירה מנחים למפגשי יהודים-ערבים; ערכה את הספר "מיליטריזם בחינוך"; יצרה את הסרטים התיעודיים: "שיח סימנים – חירשים מספרים את עולמם" ו"שקופים בעולם: החיים עם בן/בת משפחה עם מחלת נפש".

דואר אלקטרוני: haggith@criticalpedagogy.org.il

מחקר אקטיביסטי או אקטיביזם מחקרי?

מחקר מדיניות בנושא טראומה מינית ואשפוז פסיכיאטרי מנקודת מבט של לימודי מוגבלות

דוברת: הילה רימון-גרינשפן

תחום לימודי מוגבלות ביקורתיים הוא תחום ידע פוליטי שקורא תיגר על האופן בו החברה תופסת א/נשים עם מוגבלות, מתייחסת אליהם ומבנה את השירותים המיועדים להם. במאי 2015, הוציאו איגוד מרכזי הסיוע וארגון בזכות דו"ח מחקר מדיניות, שעסק בנושא פגיעה מינית ואשפוז פסיכיאטרי כחלק מפרוייקט רחב של שני ארגונים אלו לשיפור השירותים הניתנים לנפגעי טראומה מינית במערך שירותי בריאות הנפש. דו"ח זה צמח מתוך הפעילות של שני ארגונים אלו ומתוך ההקשבה לקולן של נשים נפגעות ונשים מקהילת המתמודדים אשר הצביעו על חוסר ידע בקרב צוותי בריאות הנפש, צרכים שלא נענים, שימוש בפרקטיקות כוחניות ופוגעניות, פגיעה בבטחון אישי במהלך אשפוז, ועוד. נקודת המוצא של המחקר פוליטית ונוגעת לזכות הבסיסית של נשים נפגעות ונשים מתמודדות שיש להן היסטוריה של טראומה מינית, לקבל טיפול ראוי ומותאם לצרכים שלהן וכן הזכות לבטחון אישי במהלך אשפוז. ההרצאה תדון במתח בין מחקר אקטיביסטי לאקטיביזם מחקרי, מתוך מקרה הבוחן של מדיניות בתחום טראומה מינית ומערך האשפוז הפסיכיאטרי.

הילה רימון גרינשפן, חוקרת עצמאית בתחום של מדיניות חברתית, רווחה וזכויות של א/נשים עם מוגבלות. בעלת תואר שני בלימודי מוגבלויות ביקורתיים מאוניברסיטת יורק בטורונטו, קנדה. בעבר שימשה כחוקרת מדיניות בארגון בזכות וכרכזת תוכנית אתיקה של בריאות הנפש באוניברסיטת פנסילבניה, פילדלפיה, ארה"ב. מאז יולי 2007 מייסדת-שותפה ורכזת הפורום הישראלי ללימודי מוגבלויות (IDSN), פורום של אקדמאים/ות ופעילים/ות לקידום לימודי מוגבלויות בישראל.

דואר אלקטרוני: hilarg@gmail.com

נָגֶף, נָגֶף וּנְגֶף: האקדמיה ומוגבלות

דובר: בועז אחד העם

בזמן הקצר האפשרי יוצג הטיעון שהסיבה לכך שהשיפור ביחס אל ומתוך המוגבלות כרעיון וכיישום בחברה הישראלית אינו נובע מהאקדמיה. זאת למרות תוצרים רבים מהאקדמיה אשר מקדמים, לכאורה ובפועל, גישות מכילות, מעצימות וביו-נייטרליות כלפי מוגבלויות. שתי סיבות אפשריות לכך הן ערכית ופוליטית. ערכית, יסודות האקדמיה עומדים בניגוד לרעיון המוגבלות ולאתגרים שהמוגבלות מעלה; פוליטית, האקדמיה היא אוסף ארגונים אשר מונעים על ידי שיקולים – כלכליים, חברתיים, ארגוניים ושל יוקרה, בין היתר – אשר משפיעים על הצורה כמו גם על התוכן של האקדמיה

ועל כן משקפים כמו גם מניעים תהליכים של שלילה והדרה של מוגבלות בתוך ומתוך האקדמיה.

בועז אחד העם, פילוסוף חוקר את החירשות ואת המוגבלויות, המרכז הישראלי ללימודי החירשות.

דואר אלקטרוני: ahboaz@gmail.com

מתודולוגיה מחקרית 'שומעת'

המאותגרת על ידי מרואיינים חרשים וכבדי שמיעה

דוברת: נעמי ביטמן

המחקר שביצעתי במסגרת עבודת התזה, אודות שימושי סלולר בקרב חרשים וכבדי שמיעה, התנהל באמצעות מתודולוגיה של ביצוע עשרים ראיונות עומק מובנים למחצה עם אוכלוסיה זו, הנתפסת כאותנטית ויעילה במחקר איכותני נרטיבי (ג'וסלסון, 2015; שקדי, 2003). במהלך המחקר התעוררה בעייתיות מעשית לאור חוסר ההתאמה בין דומיננטיות השפה המדוברת באקדמיה ותפיסתה כאמצעי הבלעדי לתקשורת באופן הנעדר התייחסות לאינטראקציות שונות, לבין הצורך לראיין מרואיינים/ות חרשים/ות, שדרש תקשורת נגישה, מסומנת וחזותית והיערכות שונה למדי. כאקטיביסטית כבדת שמיעה השואפת לבצע מחקר טרנספורמטיבי (Mertens, Sullivan & Stace, 2011), בחרתי להנגיש את שיטת המחקר

באמצעות ראיונות נגישים ויזואלית (ויזל וזנדברג, 2002), על אף חסרונותיהם הפוטנציאליים עבור חוקרים שומעים (Baym & Markham, 2009). החלטה זו יצרה שפה משותפת ואמון ביני לבין המרואיינים/ות, שהובילו לממצאים עשירים המשקפים דיכוי אודיסטי וחברתי עמוק. כך שיקף תהליך מחקרי זה קונפליקט אישי עם הגבולות האקדמיים.

נעמי ביטמן, נעמי ביטמן, בעלת תואר שני בתקשורת ומדיה חדשים ורכזת מחקר במרכז ללימודי מוגבלות, האוניברסיטה העברית בירושלים. בשנים האחרונות ריכזה את שירותי הסיוע לסטודנטים עם מוגבלות באוניברסיטה, כיהנה בועד המנהל של ארגון "בקול" לכבדי שמיעה ומתחרשים וריכזה את פעילותם של תאי סטודנטים עם ובלי מוגבלות בתכנית "סמ"ן" של מסד נכויות והתאחדות הסטודנטים

דואר אלקטרוני: nomy.bitman@mail.huji.ac.il

אמנות ולימודי מוגבלות מתקדמים מעשיים ובינתחומיים

דובר: עידו גרינגרד

לימודי המוגבלות באקדמיה מגיעים למחסום מתוך פוליטיקה פנימית של האקדמיה, מגבלת השפה וניתוק מ"השטח" ואסכולות אחרות. אך דווקא ל-Disability Arts ישנה את היכולת לגעת באנשים ולאתגר תחומים מעשיים, משום שהוא משתמש בגוף והרגש האנושי. באנגליה, כבר נפוץ התואר השני

והשלישי המעשיים באמנות (Practice Based) אשר מאפשרים מחקר אקדמי דרך המדיום עצמו. אני מאמין כי קידום תארים מעשיים בלימודי מוגבלות בשילוב עם מחקר אקדמי, יכולים לצור קשר עם דיסציפלינות שונות ועם ה"שטח". לדוגמא יכול להווצר קשר עם אופנה, תיאטרון, אדריכלות, ביוטכנולוגיה ועוד. ללימודי מוגבלות יש יכולת להאיר ולאתגר תחומים שונים בתפיסה פוסט-הומניסטית. מחקר אשר מערבב בין שפה, גוף, מרחב וטכנולוגיה מקבל נפח משמעותי יותר. ההרצאה תלווה במצגת וידאו עם דוגמאות מהארץ והעולם.

עידו גרינגרד, בן 40, אמן בינתחומי, בעל תואר ראשון באדריכלות מאוני' תל אביב ותואר שני ב-Performance ממכללת Central Saint Martins בלונדון. מביים מופעים ומיצגים העוסקים בגוף, מרחב וטכנולוגיה. נשוי ואב ל-2, פרפלאג כתוצאה מתאונת אופנוע בטיון בהודו ב-1998.

דואר אלקטרוני: iddoact.wixsite.com/theatre

מושב מקביל (2 מתוך 3): 11:15-12:45

מפגשים מהסוג האקדמי והאישי (1)

יו"ר: שירה ילון-חיימוביץ'

דוברים: אולג שיינין וליטל דנוך, נעמי הדס-לידור, הדס וייל-לביא

ויעל דור, אורית זולברג, לי בלוך ויהודית גנץ

"אקדמיה חברתית" – חוויית הלמידה המשותפת

תוכנית לסטודנטים בעלי צרכים מיוחדים במכללת קיי באר-שבע

דוברים: אולג שיינין וליטל דנוך

באקדמיה החברתית לומדים סטודנטים בעלי צרכים מיוחדים במשך שנתיים. הם באים פעמיים בשבוע למכללת קיי כדי ללמוד צילום, קולנוע, אומנות, תיאטרון, עזרה ראשונה, אומנויות לחימה, ערבית מדוברת ועוד ועוד. לכל סטודנט באקדמיה יש חונך חברתי (סטודנט להוראה מהמכללה). הסטודנטים והצוות יוצאים לבילויים משותפים כגון הצגות, משחקי כדורסל וטיולי שטח. חלק מהמרצים בקורסים השונים הם מורים שמלמדים במכללה (למשל יורם שהוא מרצה לצילום), אנשי מקצוע מחוץ למכללה (למשל שולי שהיא מפיקת קולנוע או אמיר השחקן) וגם... פרחי הוראה. למשל, את קורס פוטושופ מעבירה ליטל, סטודנטית לחינוך מיוחד שהיא גם גרפיקאית! גם ההורים שלנו מגיעים לאקדמיה. הם באים למפגש הורים כל חודש ומי

שמלווה אותם היא סימונה, מאמנת רפואית. אנחנו מציגים פה בכנס כדי לומר לכולם שיצטרפו אלינו ויחוו את החוויה של להיות סטודנט! תקבלו כרטיס סטודנט, תקנו במזנון ותבקרו בסיפריה!

אולג שיינין, בן 20, סטודנט באקדמיה, בעל לקות תקשורת. סיים שירות לאומי של שנתיים, במקביל ללימודיו. בסיום הלימודים התקבל כעובד מן המניין במכללת קיי. אוהב במיוחד היסטוריה!

ליטל דנוך, בת 25, סטודנטית שנה ד' לחינוך מיוחד במכללת קיי. בעבר עבדה כגרפיקאית. מלמדת קורס פוטושופ באקדמיה החברתית. כמו כן, חונכת סטודנטית מהאקדמיה במסגרת החונכויות אישיות.

'מי מפחד ממחלות נפש' - קורס אקדמי משלב עשייה חברתית

דוברות: נעמי הדס לידור, יעל דור והדס וייל לביא

הקורס **'מי מפחד ממחלות נפש'** הוא קורס אקדמי המשלב עשייה חברתית ונערך בשיתוף פעולה בין אוניברסיטת תל-אביב ותכנית עמיתים של החברה למתנ"סים ומשרד הבריאות, הפועלת להשתלבות מתמודדים עם מגבלה נפשית בקהילה. הקורס הוא אחד מתוך 35 קורסים אקדמיים המתקיימים השנה באוניברסיטת תל אביב, העוסקים בסוגיות חברתיות ומפתחים בקרב הסטודנטים מודעות חברתית וחשיבה שיטתית וביקורתית. מודל מיוחד זה,

המשלב למידה תיאורטית עם עשייה חברתית מאפשר למנף את הידע הרב שנצבר באקדמיה, לבחינת בעיות חברתיות מורכבות ולגיבוש פתרונות מבוססי ניסיון, ידע ומחקר. הסטודנטים המשתתפים בקורסים משלבי עשייה זוכים לעבור תהליך לימודי חווייתי בו נוצרים דיאלוג והפריה הדדית בין הנלמד בכיתה לבין המציאות בשטח. ייחודו של הקורס ' **מי מפחד ממחלות נפש** ' בכך שהוא משותף לסטודנטים הלומדים לתואר ראשון ולמתמודדים עם מגבלה נפשית משתתפי תכנית "עמיתים" ומאפשר מפגש מרתק, מפחית סטיגמה, אינטגרציה של מקורות ידע שונים- מחקר אקדמי, ידע מקצועי פרקטי וידע מתוך חוויה אישית והתנסות מעשית. המטלה המרכזית בקורס היא פרויקט משותף של סטודנטים ומתמודדים שמטרתו שינוי עמדות כלפי מתמודדים.

נעמי הדס לידור, החוג לריפוי בעיסוק, אוניברסיטת תל-אביב.

דואר אלקטרוני: Noami.h@gmail.com

יעל דור, תוכנית "עמיתים"

דואר אלקטרוני: yael.dor4@gmail.com

הדס וייל לביא, היחידה למעורבות חברתית, אוניברסיטת תל-אביב

דואר אלקטרוני: vaillav74@gmail.com

הנגשה ושוויון בהשכלה גבוהה לאנשים חרשים וכבדי שמיעה

דוברים: אורית זולברג ואורן שריג

המכון לקידום החרש הינו עמותה אשר הוקמה בשנת 1993 על ידי אנשי מקצוע במטרה ליצור שינוי חברתי שיאפשר לאנשים חרשים וכבדי שמיעה בישראל חיים של שוויון ועצמאות בחברה נגישה. המכון לקידום החרש חולל מהפכה של ממש בהנגשת ההשכלה הגבוהה לאנשים חרשים וכבדי שמיעה, ממצב שבו אנשים חרשים/כבדי שמיעה נשלחו ללמוד תפירה או נגרות לומדים כיום מאות סטודנטים בשנה בהשכלה הגבוהה. כפי שנציג בהרצאתנו, נגישות לתפיסתנו היא מעבר לפתרונות הטכניים. נגישות הינה שינוי עמדות ותפיסות המבוססת על תודעה ומודעות, עם זאת עדיין ישנם מחסומים רבים המונעים מהאנשים החרשים/כבדי השמיעה להתקבל לאקדמיה, ללמוד בה או לסיימה. חרשות/ירידה בשמיעה הננה מגבלה תקשורתית אשר מחייבת הנגשת מידע בערוץ חלופי. לפנינו עוד עבודה רבה בדרך לשוויון והכלה אמיתיים ואינהרנטיים.

אורית זולברג, מנהלת את תחום ההשכלה במכון לקידום החרש. בוגרת תאר ראשון בחינוך מיוחד- אוניברסיטת תל אביב, תואר שני בגישור ויישוב סכסוכים באוניברסיטת תל אביב וכן מורשית נגישות השירות.

דואר אלקטרוני: orit@dpil.org

אורן שריג, סטודנטית כבדת שמיעה. למדה תואר ראשון בוינה, אוסטריה במנהל עסקים ומימון. מתחילה ללמוד תואר שני באוניברסיטת בן גוריון בתוכנית MBA במנהיגות חברתית.

איך למדתי להיות מטפלת לגיל הרך

דוברים: לי בלוך ויהודית גנץ

סיימתי 12 שנות לימוד בבי"ס שפרירים, עשיתי בגרות חלקית והייתי חונכת ספורט לתמידים צעירים עם צרכים מיוחדים. התגייסתי לשרות צבאי בחיל הים, בשיטת 13 בתפקיד לוגיסטי. אחרי השירות עשיתי קורס איפור וגם מלצרתי. הוצאתי רישיון נהיגה, ובגיל 22 עברתי לדיור "יעלים" של חברת אדנ"מ והתחלתי לעבוד בגן ילדים. רציתי ללמוד ולהתפתח. הבנתי שלא אצליח להתקבל למכללה רגילה. בדיור הציעו לי ללמוד במכללת מרחבים שפותחת קורסים מותאמים במכללות שונות באזור. נרשמתי לקורס טיפול לגיל הרך במכללת גורדון. למדתי שנה וקיבלתי תעודה אך התעודה הזאת לא מקנה לי דרגה כלשהי או משכורת גבוהה יותר. אני רוצה ללמוד ולקבל תעודה 01 של מטפלת רגילה. אני רוצה לעבוד בלי שיגבילו אותי בעבודה כי אין לי תעודה.

עליכם להבין שגם אדם עם מוגבלות יכול להגיע להישגים, למרות המגבלה.
אסור שהמגבלה תגביל אותנו. חשוב שיאפשרו לנו ללמוד, לרכוש מקצוע,
להתקדם ולפתח קריירה משלנו.

לי בלור, סטודנטית במכללת קיי.

יהודית גנץ, רכזת מכללת מרחבים של חברת אדנ"ם- מכללה מיוחדת
לאנשים מיוחדים.

דואר אלקטרוני: judyg2@walla.co.il

מושב מקביל (3 מתוך 3): 11:15-12:45

מוגבלות בפרספקטיבות מקצועיות שונות

יו"ר: רוני רוטלר

דוברים: שירלי ורנר, שירי שקדי, שירי שוהם, נועה טל-אלון

תפיסת המוגבלות בקרב סטודנטים לעבודה סוציאלית בישראל:

בין הרפואי לחברתי

דוברת: שירלי ורנר

המחקר בשיתוף רוני הולר

בעשורים האחרונים אנו עדים לשינוי פרדיגמטי באופן בו מומשגת תופעת המוגבלות בעולם המערבי. במסגרת שינוי זה, מאותגרת במדינות הרווחה התפיסה הרווחת הרואה במוגבלות עניין פרטני ורפואי, ומפנה את מקומה לתפיסה דינמית הרואה במוגבלות תופעה חברתית רבת-פנים המתעצבת, בין השאר, על ידי גורמים סביבתיים, תרבותיים ופוליטיים. אחת הסוגיות המרכזיות שעולות משינוי תפיסתי זה הינו ביחס לתרגומו בקרב מקצועות הטיפול, ובראשן העבודה הסוציאלית. מחקר זה עוסק בשאלה האם מקצוע העבודה הסוציאלית ועובדים סוציאליים, פועלים ומונעים מתוך עקרונותיו של המודל החברתי ומדגישים בהמשך לכך היבטים חברתיים-מבניים של תופעת המוגבלות? או שמא הם מונעים מתוך עקרונות של המודל הרפואי ומדגישים יותר את היבטיה הגופניים, הנפשיים והשיקומיים? בהרצאה המוצעת נציג ממצאי מחקר אשר בחן, לראשונה, את תפיסת המוגבלות בקרב 566 סטודנטים לתואר בוגר ומוסמך בעבודה סוציאלית. נציג את תפיסות המוגבלות בהן אוחזים סטודנטים אלו כפי שעולה מניתוח שאלון מחקר

כמותני אשר נבנה באופן ספציפי למחקר הנוכחי. כמו כן, נדון בהשלכות הממצאים לפיתוח והתאמת תוכניות לימודים.

שירלי ורנר, בית הספר לעבודה סוציאלית ולרווחה חברתית ע"ש פאול ברוואלד והמרכז ללימודי מוגבלות, האוניברסיטה העברית
דואר אלקטרוני: shirli.werner@mail.huji.ac.il

הוראת לימודי מוגבלות ליועצות גנטיות

דוברת: שירי שקדי-רפיד

לימודי תואר שני בייעוץ גנטי קיימים בישראל מאז 1997. הלימודים מתקיימים במסגרת הפקולטה לרפואה, במשך שנתיים, וכוללים הכשרה תיאורטית ומעשית בהיבטים שונים של מידע גנטי. עד לשנת 2015, תוכנית הלימודים לא כללה לימודי מוגבלות. מהות מקצוע הייעוץ הגנטי נוגעת בקבלת החלטות של הורים לעתיד לגבי הולדת ילד עם מוגבלות (גופנית, שכלית, נפשית). מכאן החשיבות שבחשיפת יועצות ויועצים לעתיד לתחום לימודי המוגבלות. בשנת 2015, בזכות תמיכתם הנדיבה של "קרן שלם", התקיים לראשונה קורס בלימודי מוגבלות במסגרת התואר השני בייעוץ גנטי באוניברסיטה העברית בירושלים. הקורס כלל הרצאות פורמליות ופגישות עם אם לילדה עם תסמונת דאון, וכן פגישה עם אנשים עם מוגבלויות העובדים

בהדסה. בהרצאה נסקור את תוכן הקורס, את תגובות ומשוב הסטודנטים, ונדון בקשיים בהעברת תכנים אלו לקהל שאינו מורגל בדפוס חשיבה זה.

שירי שקדי-רפיד, יועצת גנטית בהדסה, מרכזת לימודי תואר שני בייעוץ גנטי בפקולטה לרפואה, האוניברסיטה העברית בירושלים, חוקרת היבטים אתיים של ייעוץ גנטי באוניברסיטה העברית.

דואר אלקטרוני: Shirish@hadassah.org.il

הכשל הלשוני ואפשרויות הפעולה

דוברת: שירי שוהם

לימודי חינוך מיוחד לוקים בכשל מעצם הגדרת המקצוע, המתייחס למושאי כסוטים מהנורמה. כל המעורבים בשדה – תלמידים כמרצים וראשי חוגים – רגילים להשתמש בטרמינולוגיה המקשה על התייחסות מכבדת לתלמידים וחינוכם בהתאם לעקרונות השוויון. בטרמינולוגיה נכללים המושגים הרווחים בשדה החינוך בכללותו: חינוך מיוחד; צרכים מיוחדים; בעלי מוגבלות, לוקים ב-; ועוד. התפיסה הנה של שונות ואף חוסר מסוגלות במקצוע שתכליתו לקדם את אלו הנתפסים ככאלה. שינוי הז'רגון המקצועי משמעותי בשל השפעתו על בניית זהותם של תלמידים צעירים עם מוגבלות והצלחתם ככלל. המפתח לשינוי הוא שימוש עקבי בז'רגון בסיסי של לימודי מוגבלות, הסבר המודלים הבסיסיים, ובמיוחד יישום גישות מתקדמות לחינוך המפעילות את

הסטודנטים ומעבירות את התיאוריה לשדה הפעולה. בנוסף, הכשל אינו מתמצה בתוכנית הלימוד אלא משפיע גם בשדה התעסוקתי. כיצד רעיון ההכלה וחובת שילוב עובדים עם מוגבלות כמרצים, מתיישבים עם הז'רגון המנכה? ההרצאה תועבר בשפת הסימנים.

שירי שהם, המכללה האקדמית לחינוך גורדון לימודי מוגבלות בחינוך מיוחד.
דואר אלקטרוני: shirishoham@gmail.com

ניתוח תפיסות של מורים עם מוגבלות פיזית

מפרספקטיבה של לימודי מוגבלות

דוברת: נועה טל-אלון

המחקר בהנחיית: אורלי שפירא לישצ'ינסקי

מחקר זה הינו חלק מעבודת דוקטורט העוסקת בסוגיות והדילמות העולות מתעסוקת מורים עם מוגבלות פיזית הן מנקודת מבטם של המורים עם המוגבלות והן של המנהלים והעמיתים שלהם. במסגרת מחקר זה, אשר נעשה בגישה איכותנית- פרשנית, נערכו ראיונות עומק עם 17 מורים עם מוגבלות פיזית שונה (מוגבלות חושית, מוגבלות רפואית ומוגבלות בניידות). המורים התייחסו בדבריהם לתפיסת עולמם ביחס לאנשים עם מוגבלות בכלל ולאופן בו הם תופסים את המוגבלות שלהם בפרט. את דבריהם ניתן לבחון מפרספקטיבה של התיאוריות המרכזיות בתחום לימודי המוגבלות. מעניין

לגלות כי למרות שהמורים לא זכו להשכלה פורמאלית בתחום לימודי המוגבלות תפיסת עולמם של רובם תואמת את הידע התיאורתי שנלמד באקדמיה תחת כותרת זו. עם זאת, בחלק מהמקרים "נופלים" המורים לאותה חשיבה סטראוטיפית אשר זוכה לביקורת במסגרת התיאורית. חשיבותו של המחקר טמונה בכך שהוא מציג נקודת מפגש בין התיאוריה לפרקטיקה בתחום לימודי המוגבלות דווקא מנקודת מבטם של אנשים עם מוגבלות שהנם גם מורים ומחנכים.

נועה טל-אלון, דוקטורנטית בחוג לחינוך, אוניברסיטת בר-אילן, בעלת תואר שני בייעוץ חינוכי

דואר אלקטרוני: noata0@gmail.com

אורלי שפירא ליסצ'ינסקי, פרופ' חבר באוניברסיטת בר אילן, בית הספר לחינוך באוניברסיטת בר אילן.

מושב מקביל (1 מתוך 2): 13:45-15:15

מפגשים מהסוג האקדמי והאישי (2)

יו"ר: ליאורה רופמן

דוברים: רן ישפה, ארבל כובש ובני הוזמי, תומר בורשטיין ויהודית

גנץ, עדי לוי-ורד ותמנע גבאי-מרקוביץ'

תוכנית הכשרה מקצועית משותפת בתקשורת

דוברים: חן אייזנברג, ספיר כהן ורן ישפה

ההרצאה תציג חוויות והתנסות ממסגרת התכנית "תקשורת מקדמת", המשתמשת בטכנולוגיה העכשווית - צילומי וידיאו בסמארטפון, ככלי לביטוי של המשתתפים. המשתתפים לומדים צילום, בימוי ומשחק ומפיקים "סיפורי וידיאו" עכשוויים מתוך חייהם, במטרה להתבונן בעצמם, בבחירות ובמציאות שלהם. בעקבות הסצנות שהם יוצרים, מקיימים דיאלוג עם המנחה המיומן וחושבים על אלטרנטיבות נוספות להתמודדות ולצלמן. ההתנסות בצילום החלופות והדיון עליהן, מאפשרים לגלות את יכולות הבחירה וההזדמנויות להתפתחות. ייחודה המרכזי של התכנית הוא בהתאמתה לתלמידי החינוך המיוחד ביצירת תקשורת נורמטיבית, ביטוי עצמי ושיפור יכולות קוגניטיביות ורגשיות.

אנו מקיימים קורסי "*Friending*" ל"תקשורת מקדמת" המשלבים סטודנטים לחינוך מיוחד יחד עם סטודנטים עמיתים עם מוגבלויות שונות. מטרת הקורס

היא ליצור תקשורת מקדמת ולגשר על המוגבלויות ולהביא לנקודת מפגש ביניהם ולמצוא את המכנה המשותף ביניהם "בן אנוש הנני ושום דבר אנושי אינו זר לי". בנוסף, במסגרת המרכז לתכניות נגישות בביה"ס ללימודי תעודה של מכללת סמינר הקיבוצים אנו מקיימים מסלול הכשרה מקצועית במקצועות הצילום, עריכה והפקה בטלוויזיה ובקולנוע, המותאם לבוגרים עם מוגבלויות.

חן אייזנברג, בוגרת התכנית להכשרה מקצועית בתקשורת המותאם

לאנשים עם מוגבלויות, שכיום עובד בחברת "רשת"

ספיר כהן, סטודנטית מקורס "Friending" ל"תקשורת מקדמת" המשלבים

סטודנטים לחינוך מיוחד יחד עם סטודנטים עמיתים עם מוגבלויות שונות

רן ישפה, ראש תכניות "תקשורת מקדמת", ביה"ס לתקשורת מקדמת,

בשיתוף וליווי מכללת סמינר הקיבוצים

דואר אלקטרוני: info@tm-school.com

עמדות סטודנטים כלפי אנשים עם מוגבלות שכלית התפתחותית –

לפני ואחרי קורס אקדמי

דוברות: עדי לוי ורד ותמנע גבאי-מרקביץ

קרן שלם, בשיתוף השירות בקהילה, יוזמים ותומכים מידי שנה במגוון קורסים המתקיימים במוסדות להשכלה גבוהה, המכוונים להקנות ידע ממוקד אודות צרכים ומענים אפשריים לאוכלוסייה עם מש"ה (מוגבלות שכלית

התפתחותית). המחקר הנוכחי בא לבחון את האפקט של קורסים אלו על עמדות סטודנטים לעבודה סוציאלית כלפי אנשים עם מש"ה. שאלון עמדות אשר גובש לצורכי המחקר הנוכחי (על בסיס שאלונים קודמים) הועבר בתחילתם ובסיומם של שבעה קורסים הנלמדים במספר אוניברסיטאות ומכללות בארץ. מדגם המחקר כלל 108 סטודנטים אשר השיבו על השאלון בשתי נקודות הזמן. ממצאי המחקר לא הצביעו על הבדלים מובהקים סטטיסטית בממוצעי ההיגדים לפני ואחרי הקורס, אולם, זאת בשל כיווני השפעה הפוכים שנמצאו, כך שאצל כרבע מהסטודנטים נמצאו עמדות חיוביות יותר בסוף הקורס מאשר בתחילתו בעוד שאצל רבע נוסף מהסטודנטים נמצאו עמדות שליליות יותר בסוף הקורס מאשר בתחילתו. דיון בממצאי המחקר מעלה את סוגיית יכולתם של קורסים להביא לשינוי עמדות כלפי האוכלוסייה עם מש"ה.

עדי לוי ורד, ראש תוכנית ההתמחות במדידה והערכה חינוכית, המכללה

האקדמית בית-ברל, רכזת יחידת ההערכה והמחקר בקרן שלם

דואר אלקטרוני: adi@kshalem.org.il

תמנע גבאי-מרקביץ, מנהלת תחום פיתוח כח-אדם והסברה בקרן שלם

דואר אלקטרוני: timna@kshalem.org.il

ללמוד וללמד באקדמיה

האוניברסיטה המשולבת – לימודים עם התאמות באוניברסיטה

דוברים: ארבל כובש ובנימין הוזמי

בהרצאה נציג את התכנית "אוניברסיטה משולבת". באוניברסיטה המשולבת יש כל מיני תכניות לימודים שמתאימות לאנשים בוגרים עם לקויות למידה מורכבות. ארבל, בוגר התכנית, יציג את מטרות התכנית "אוניברסיטה משולבת" ואת מה שהיא תרמה לו באופן אישי. בסוף הדברים יציג מנהל האוניברסיטה המשולבת את התכנית, היכן היא מתקיימת ומה לומדים בה. המטרה היא להדגיש שאם מלמדים באוניברסיטה בדרך פשוטה וקלה, הרבה אנשים שרוצים ללמוד, יוכלו להגשים את החלום שלהם. מטרה אחרת היא להציג את הנושאים שלומדים בקורס "האומנות לחיות" ואיך הם יכולים לתרום להעלאת הבטחון העצמי והערך העצמי (להרגיש שאני שווה) של הסטודנטים. חשוב להכיר את "האוניברסיטה המשולבת", כדי שאנשים ידעו שיש תכניות לימודים באוניברסיטה שמתאימות גם למי שקשה לו ללמוד. חשוב גם שאנשים יאמינו בעצמם ושעם עזרה – כל אחד יכול ללמוד.

בנימין הוזמי, האוניברסיטה המשולבת, בית איזי שפירא

דואר אלקטרוני: bennyh@beitissie.org.il

איך למדתי להיות צלם

דוברים: תומר בורנשטיין ויהודית גנץ

כשסיימתי בי"ס רגבים , בגיל 21 , מצאתי עבודה באופיס דיפו בכרמיאל וגרתי בבית ההורים. רציתי להתפתח וחיפשתי חברה . מאוד רציתי ללמוד אך ידעתי שאין סיכוי שיקבלו אותי ללימודים גבוהים כי אני לא עומד בדרישות. במערך הדיור מצאתי חברה מתאימה, עבודה בבי"ח רמב"ם ואפשרות ללמוד. מכללת מרחבים הציעה מגוון קורסים , במימון עצמי. ידעתי שמדובר בקורסים מותאמים לנו אבל זאת הייתה האפשרות היחידה. בשנה הראשונה למדתי מחשבים במכללת אתא , בשנה השנייה למדתי קורס בישול ואפייה בדין גורמה, והשתלבתי בבישולים בדירה. עלה בי הרצון להתפתח בכיוון הצילום, ונרשמתי לקורס צילום מטעם מכללת מרחבים במכללת גורדון. זה היה קורס מצוין שהעשיר אותי מאוד והלימודים במכללה עם אנשים רגילים שמחו אותי וחזקו את בטחוני העצמי. ישבנו איתם בקפיטריה ונוצרו קשרים חברתיים. כשסיימתי חיפשתי דרכים נוספות להתפתח בתחום הצילום ומצאתי קורס מותאם לצילום ועריכת וידאו בסמינר הקיבוצים, שם ממש התמקצעתי, ובסיום הקורס דאגו שאתום חוזה לשנה בערוץ 2 – ברשת , ועבדתי שם כעוזר צלם . הלימודים עלו המון כסף וללא תמיכת הורי לא הייתי יכול ללמוד. הלימודים העשירו את הידע שלי ואני מקווה שגם אצליח לפתח קריירה בתחום הצילום. אך מאז אני לא מוצא עבודה בתחום זה.

תומר בורנשטיין, בן 28 , מתגורר במערך דיור "יעלים" של חברת אדנ"מ
מזה 4 שנים, גר בדירה בקריית ביאליק, עם עוד 5 דיירים ואם בית נהדרת.
תומר- דייר במערך דיור יעלים של חברת אדנ"מ. בוגר קורס צילום במכללת
גורדון וסימינר הקיבוצים. עובד בבי"ח רמבם ובנגישות ישראל

יהודית גנץ, רכזת מכללת מרחבים של חברת אדנ"מ- מכללה מיוחדת
לאנשים מיוחדים

דואר אלקטרוני: judyg2@walla.co.il

מושב מקביל (2 מתוך 2): 13:45-15:15

חינוך כטראומה

יו"ר ומגיבה: חגית גור-זיו

דוברות: ננה בר, נילי ברויאר, ענת גרינשטיין

לעצור את התנועה: בין חירשות לטראומה חברתית עיקשת

דוברת: ננה בר

חרשות היא מגדר תרבותי נוסף שנגזר משונות של הגוף. כשהגוף הזה נתפס
כ"חורג מהנורמה" יש לנו צרות של מגדר משלנו, כפי שהמשיגה בטלר

(2001). "שמיעתנות", כמו גזענות, מייחסת עליונות לגוף בעל קול ושמיעה. פרקטיקת הדיכוי באה לידי ביטוי באפליה, נרמול, ברדיפת החירשות ובשלילת שפת הסימנים. ילדים/ות חירשים/ות לומדים בכיתות "בידיים קשורות". בעצם הסימן הוא הקול, והתנועה מושתקת. גיליגן (1995) המשיגה "קול אחר", בהתייחסה לקול הנשי, כאלטרנטיבה להגמוניית השיח הגברי. אני מציעה להמשיג את הסימן, הנותר בלתי נראה בחברה ובתרבות, כתנועה של הגוף והנפש, המהווה שיח אלטרנטיבי לקול. בית הספר, על מאפייניו ותכניו, מבנה "אי-מרחב" עבור ילדים/ות חירשות. טרם כניסת הילדים/ות למערכת החינוך הם חווים את עצמם כגוף פגום, בשל תפיסת החרשות כטרגדיה. כך האדם לומד לסמן, גם בשפת הסימנים, את עצמו באופן שלילי דבר שיוצר פגיעות טראומטית בקרב הילדים. זיו (2012) טראומה עיקשת היא תוצאה של תנאי דיכוי מתמשכים בזמן הווה, כמו סקסיזם, אייבליזם, אודיזם, הומופוביה, ועוד.

ננה בר, מאסטרנטית בחוג למגדר ונשים, אוניברסיטת תל אביב. ממייסדי המרכז הישראלי ללימודי חירשות, ומרצה לתרבות חירשים וביקורת מוגבלות.

דואר אלקטרוני: barnena@gmail.com

המקלט ככלא, השירותים כמקלט: טראומה והמרחב הבית ספרי

דוברת: נילי ברויאר

הבנת הטרומה כסוגיה חברתית התלויה בהקשר מצמיחה את ההכרה כי טראומה מתרחשת בזמן ומקום. בהרצאה זו, אשר מתבססת על אוטואתנוגרפיה כהתנסות הנחוות בגוף ראשון, אקשור בין טראומה, נכות והמרחב הבית ספרי. במבט לאחור, בית הספר השכונתי בו למדתי היווה אתר מרכזי להיעשות נכה. בתקופת בית הספר היסודי נדרשתי ללמוד כי אני שונה וכי השונות הזו בהכרח שלילית ומאיימת. למידה זו לוותה בהצטברות של מסרים ומקרים שיצרו בי בלבול וטראומה. במסגרת ההרצאה אני מעוניינת להפנות את תשומת הלב למקומות מסויימים במרחב הבית ספרי שנקשרו עם הטרומה ועם ההתמודדות שלי עם הטרומה. אתמקד בנרטיב אישי בו המקלט הבית ספרי הפך ברגע לאתר כליאה, בעוד חדר השירותים הפך מבחינתי למקלט אליו יכולתי להימלט. אשאל אודות המשמעויות הכביכול הפוכות מהמצופה שהמרחב הפיזי נטען בהן בעקבות הטרומה. בנוסף, אבקש לברר מה הן ההשלכות האפשריות של הטרומה על תכנון מרחב אלטרנטיבי.

נילי ברויאר, דוקטורנטית בתכנית ללימודי מוגבלות באוניברסיטת אילינוי שבשיקגו (UIC) ומלגאית של קרן את'ל לואיז ארמסטרונג (ELA), בעלת תואר שני בלימודי תרבות ותואר ראשון בחינוך ובסוציולוגיה ואנתרופולוגיה, שניהם

מהאוניברסיטה העברית בירושלים. נילי שותפה להקמתו של המכון ללימודי מוגבלות באלין בית נועם והיתה הראשונה לנהלו.

דואר אלקטרוני: nilibroyer@gmail.com

לשחק בנדמה לי – אוטופיה, מחקר ושינוי חברתי

דוברת: ענת גרינשטיין

מחקר נתפש לעיתים קרובות כתחום חמור סבר וקפדני, שתפקידו לתעד, לנתח ולהאיר פרקטיקות קיימות. בהרצאה זו אתאר מחקר חינוכי עם קבוצת תלמידים בכיתת חינוך מיוחד. המחקר כלל חמש סדנאות קבוצתיות במהלכן תכננו את "בית הספר הטוב בעולם" תוך שימוש במגוון שיטות כגון ציור, יצירה, משחק וקומיקס. השימוש במטרה פנטסטית או אוטופית והאופי המשחקי של הסדנאות הזמינו את המשתתפים "להתפרע" ולהפליג בדמיון והניבו תיאורים חיים ועשירים של מציאות אחרת. בהרצאה אטען שהשימוש באוטופיה משחקית וקולקטיבית מאפשר יצירה של מרחב בטוח ונגיש בו ניתן לבחון הנחות יסוד אייבליסטיות ומנרמלות בחינוך ולערער עליהן. ההתמקדות באוטופיה אפשרה לערער הן על המצוי והן על המונח ובכך לפתוח אפשרויות חדשות לגישור על הפערים ביניהם.

ענת גרינשטיין, Manchester Metropolitan University.

ההרצאה מתבססת על המאמר: Greenstein, A. (2014). Today's learning objective is to have a party: playing research with stuents in a secondary school special needs unit. Journal of research in special education needs 14(2), 71-81.

דואר אלקטרוני: anatgr78@gmail.com

מושב מליאה מסכם: 15:30-17:00

מושב מסכם: לשנות את האקדמיה מבפנים

יו"ר: שגית מור

דוברים: נצן אלמוג, פנינה שטינברג, שירה ילון-חיימוביץ, יקיר פניני

מנדל, יובל לסטר קידר

“סטודנט עיוור במעבדה זה לא בטיחותי”

על יחסי הכוחות בין מוגבלות והשכלה גבוהה בישראל

דוברת: נצן אלמוג

ההרצאה תסקור את המפגש בין סטודנטים עם מוגבלויות ומערכת ההשכלה הגבוהה בישראל בפרספקטיבה של שלוש עשרה שנות עבודה ומחקר.

הניתוח ינוע בין שני צירים - מצבם של סטודנטים עם מוגבלויות בישראל מבחינה אקדמית, חברתית וחיקתית, לצד מצבם של לימודי המוגבלות בישראל ויחסה של האקדמיה לא.נשים עם מוגבלות. ההרצאה תציג ותבחן את מקומם של סטודנטים עם מוגבלות ומקומם של לימודי המוגבלות במערכת ההשכלה הגבוהה בישראל: בין האישי לפוליטי ובין המודל הרפואי לחברתי ותחשוף את האופן בו המוגבלות מכוננת כקטגוריה שולית בלב האקדמיה ההגמונית.

נצן אלמוג, החוג לחינוך, הקריה האקדמית אונו, המגמה השיקומית, ביה"ס לעו"ס, אוניברסיטת בר אילן, יועצת מקצועית במיזם "מהפכה בהשכלה",
אגף הקרנות, המוסד לביטוח לאומי
כתובת מייל: nitsanalmog@gmail.com

בין האינדיבידואלי לחברתי:

לשנות את הוראת מקצועות הבריאות והרווחה מבפנים

דוברת: פנינה שטינברג

חלק מאנשי מקצועות הבריאות והרווחה נחשפים בהכשרתם ועבודתם ללימודי מוגבלות. הם, לא תמיד יודעים כיצד לתרגם את התפישה הביקורתית לעשייה בפועל באינטראקציה עם מקבלי שירות, משפחות ועמיתים. את אנשי המקצועות הללו אנו מבקשים לחשוף לחשיבה ביקורתית

ולהשלכותיה המעשיות, בשיעורים וקורסים וסיורים שאנחנו מעבירים במוסדות להשכלה גבוהה ובמרכז היום אל"ן בית נועם.

המפגש בין אנשי מקצועות הבריאות לבין התפישות הביקורתיות חושף ומייצר מתחים. למשל: בין עבודה עם פרטים ("האדם במרכז") לבין האפשרות להיות סוכני שינוי חברתי. בהתאמה, בניית תוכנית ההתערבות שלנו נסמכת על שני תהליכים סוציולוגיים מרכזיים – סוציאליזציה לזהות מקצועית ולוקליזציה של רעיונות שמקורם במקומות אחרים. הראשון מוביל להוראה בשלבים: תרגום הרעיונות להתנהגות קונקרטית, חוויית השותפות במהלכי שינוי חברתי וזיהוי טווח הפעולה הרלוונטי לכל לומד. ידע על תהליכי לוקליזציה – מסייע לנו באיתור השלב בו נמצאת הקבוצה: התנגדות ומחאה, מסגור מקומי, אימוץ תוך התאמה והגברה. הצלחת ההתערבות שלנו תלויה במידה הנכונה של ערעור ושמירה על יציבות הזהות המקצועית של הלומדים.

פנינה שטינברג, מנהלת המכון ללימודי מוגבלות באל"ן בית נועם, חוקרת עמיתה במחלקת שיקום ילדים, בית החולים אדמונד ולילי ספרא לילדים, במרכז הרפואי שיבא. עוסקת בנושאים של זהות, תקשורת בין-תרבותית ומדיה חברתית כפלטפורמה לתמיכה בהשתתפות חברתית של אנשים עם מוגבלות שכלית התפתחותית.

דואר אלקטרוני: pnina.st@beit-noam.org.il

להעצים את המגוון האנושי – שינוי פרספקטיבה ממוגבלות לשונות

דוברת: שירה ילון-חיימוביץ ונטע לינדר-כץ

עיצוב אוניברסלי ללמידה (UDL – Universal Design for Learning) הוא מודל ליצירת עיצוב מכליל של תהליכי למידה כך שיתאימו למגוון הרחב ביותר של לומדים, ויאפשרו לכל סטודנט וסטודנטית, כולל סטודנטים עם מוגבלות, הזדמנות ללמידה משמעותית. השונות והמגוון האנושי נתפסים כיתרון שיש לטפחו ולא כקושי או אתגר שיש להתמודד עימו. זוהי מסגרת עבודה חינוכית ייחודית, המבוססת על ההבנה כי על סביבות הלמידה להיות גמישות, על מנת להתאים למגוון רחב של לומדים. ה- UDL מספק הנחיות ליצירת סביבות למידה המאפשרות מגוון וגמישות בדרכי ההוראה, באופן הצגת חומרי הלמידה, באופן בו הסטודנטים יכולים להביע ולהציג את הידע שלהם, ובדרכי ההערכה, תוך כדי שמירה על הסטנדרטים האקדמיים. בקריה האקדמית אונו מתקיים פיילוט שמטרתו להטמיע את עקרונות ה- UDL בקרב המרצים, וליצור סביבת לימודים המאפשרת למידה משמעותית למגוון רחב של סטודנטים, ביניהם סטודנטים עם מוגבלות. נבקש לבחון את יישום עקרונות ה- UDL ואת השפעתם על תפיסת מאפייני הייצוג של אנשים עם מוגבלות כקבוצת מיעוט.

שירה ילון-חיימוביץ, מרפאה בעיסוק ומורשית נגישות שירות, ראש המרכז

הבין-פקולטטי לאקדמיה שוויונית, הקריה האקדמית אונו.

דואר אלקטרוני: shirayc@ono.ac.il

נטע לינדר-כץ, מרפאה בעיסוק, פרוייקטורית המרכז הבין-פקולטטי

לאקדמיה שוויונית, הקריה האקדמית אונו.

דואר אלקטרוני: neta.linder@ono.ac.il

תכנית "להיות סטודנט", השכלה גבוהה בהתאמה אישית

דובר: יקיר פניני מנדל

הזכות לחינוך והשכלה גבוהה מעוגנת באמנת האו"ם לזכויות אנשים עם מוגבלויות שאושרה בישראל ב-2012, אך אין כיום בישראל תכנית השכלה על תיכונית מוגדרת. מהסקר החברתי של הלמ"ס לשנת 2015 עלה כי אחוז בעלי ההשכלה בקרב אנשים עם מוגבלות נמוך משמעותית מזה שבקרב אנשים ללא מוגבלות. מתוך המיפוי שנעשה כשלב למידה מטעם מסד נכויות, על ידי מיכל עמנואל שליו ומיכל טנא רינדה (2015), **הצורך לתכנית ללימודי**

המשך ולהשכלה גבוהה עולה באופן חזק מאוד מהשטח.

מחקרים מצביעים על קשר שבין לימודי המשך ורכישת השכלה גבוהה לבין הרחבת אפשרויות התעסוקה של אנשים עם מוגבלות (גנים, 2014), הבניית זהות, השתלבות בחברה, עצמאות ואקטיביות בחיים האישיים ובחיי הקהילה (Thoma et al., 2012). תוכנית "להיות סטודנט" מאפשרת מענה אקדמי מלא לסטודנטים עם מוגבלות הרוצים בהשכלה גבוהה, גם עבור בוגרים עם

מוגבלות שאינם עומדים בתנאי הקבלה לאוניברסיטה אוינם יכולים ללמוד בתנאים הקיימים, גם תוך שימוש בתמיכות המוצעות (Nontraditional Students). **התכנית הינה תכנית מכוונת אדם המאפשרת תפירה אישית של מסלול לימודים - על הסקאלה שבין מכינה אקדמית ו"טעימה" של קורס אקדמי אחד ועד ללימודי תואר ראשון.**

יקיר פניני-מנדל, ראש תחום שירותים קהילתיים, מסד נכויות, ג'וינט ישראל.
דואר אלקטרוני: yakirp@jdc.org.il

"האם יש לנו מקום שם?" סטודנטים עם מוגבלות כמעצבי שינוי

במערכת ההשכלה הגבוהה בישראל

דובר: יובל לסטר קידר

ככל שמדובר באנשים עם מוגבלויות, שערי מוסדות ההשכלה הגבוהה בישראל פתוחים כדי חריץ צר בלבד. יעידו על כך חוויותיהם של אנשים עם מוגבלויות אשר למדו או לומדים במוסדות להשכלה גבוהה. שילוב הנטייה לייחס אחריות אישית להצלחות ולכישלונות, עם העדר התאמות של הסביבה ושל הלמידה, עלולות ליצור בקרב סטודנט/ית עם מוגבלות חויית לימודים שלילית, פגיעה בתחושת המסוגלות, ותחושת אשמה. חוויה כזו היתה המניע שהביא אותי להשתתף בהקמת "תא סטודנטים עם מוגבלויות" (הוקם על ידי נצן אלמוג, רוני הולר ויובל לסטר קידר בשנת 2011). קבוצה של סטודנטים

עם ובלי מוגבלויות אשר שמה לעצמה למטרה ליצור שינוי במעמד של אנשים עם מוגבלויות במערכת ההשכלה הגבוהה. הפעילות בתא הדגישה את מקומה של הנגישות בהצלחות או בכישלונות של סטודנטים עם מוגבלויות, ומתוך כך, את אחריותו של המוסד האקדמי (במקרה שלנו האוניברסיטה) להבטיח את אותה נגישות.

יובל לסטר-קידר, פעיל חברתי, עוסק בקידום זכויות וסנגור עצמי של אנשים עם מוגבלויות. ממקימי תא סטודנטים עבור סטודנטים עם ובלי מוגבלויות באוניברסיטה העברית, בעל תואר ראשון במדע המדינה וכיום לומד לתואר שני בריפוי בעיסוק בבית הספר לריפוי בעיסוק של האוניברסיטה העברית והדסה.

דואר אלקטרוני: lester.yuval@gmail.com

הכנס ביוזמת ובהשתתפות מלגאי בית נועם:

דורון דורפמן, הראל חייט, ליאורה רופמן, מרוה איש-עם, נילי ברויאר, רוני רוטלר, רננה קריסטל

עריכת חוברת התקצירים : מרוה איש עם

וועדה אקדמית:

גבי אדמון-ריק, יוסי שביט, ליאורה רופמן, נילי ברויאר, עמיחי ברזנר, פנינה שטינברג, רוני רוטלר, שגית מור, שירה ילון חימוביץ.

הכנס אורגן על ידי:

פנינה שטינברג - עמותת אלון בית נועם

שירה ילון חימוביץ - הקריה האקדמית אונו

גבי אדמון-ריק - נציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות

ובשותפות עם קרן שלם וקהילת לימודי מוגבלות, האגודה הסוציולוגית

הישראלית

מדינת ישראל, משרד המשפטים
נציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות

